

الطبقات الکبری

الطبقات الکبری، نام کتابی از **محمد بن سعد بن منیع بغدادی** با موضوع زندگی و **سیره پیامبر اسلام** (صلی الله علیه وآله وسلم) و یاران ایشان بوده و در آغاز **سده سوم** هجری نوشته شده است.

فهرست مندرجات

- ۱ - معرفی اجمالی
- ۲ - اهمیت کتاب
- ۳ - محتوای کتاب
- ۴ - روش تألیف
- ۵ - پانویس
- ۶ - منبع

معرفی اجمالی

این کتاب که طبقات ابن سعد نیز نامیده می‌شود از مهم‌ترین منابع سیره نویسی و صحابه‌شناسی (**رجال حدیث**) به شمار می‌رود که توسط محمد بن سعد بن منیع هاشمی (۱۶۸-۲۳۰) تألیف شده است.

ابن سعد که شاگرد و کاتب **واقفی** بود همه دست‌نوشته‌های او را در دست داشته و توانست که با توسعه دانش حدیثی و تاریخی خود از طریق تحصیل در شهرهای مختلف **عراق** و **حجاز**، نوشته‌های استادش واقفی را تکمیل کند. اما تنظیم و منسجم کردن همه این مطالب توسط خودش مقدور نشد و پس از وفاتش توسط شاگرد مبرز وی یعنی **حسین بن فهم** تدوین شد. یعنی کتاب طبقات در واقع توسط ابن فهم تدوین شده است اگر چه محتوا و مطالب آن از ابن سعد است.

اهمیت کتاب

به هر حال این کتاب مهم‌ترین کتابی است که از **قرن دو** و سه باقی مانده و بسیاری از مطالب مربوط به **سیره نبی اکرم** و اصحاب ایشان، و همچنین بررسی شخصیت‌های مهم **اسلام** تا زمان خودش را در بر دارد. این کتاب از منابع مهم مورخان و سیره‌نویسان متأخر از اوست و دانشمندی مثل **بیهقی**، **ابن اثیر**، **ذهبی**، **ابن حجر** و دیگران مطالب آن را نقل و بررسی کرده‌اند.

کتاب‌هایی با عنوان طبقات، فراوان تألیف شده است و اولین آنها توسط **اصل بن عطا** (م ۳۱۱ق) بنیانگذار **فرقه معتزله** تألیف شد که «**طبقات اهل العلم و الجهل**» نام داشت و حدوداً پانزده کتاب با این عنوان وجود دارد مثل طبقات **ابن سلام**، طبقات **ابن قاضی شهبه**، طبقات **زبیدی**، طبقات **ابن معتز** و.... اما کتاب ابن سعد اهمیت بسزایی در این زمینه دارد و علت آن هم تقدم در جامعیت نسبت به سایر کتاب‌های تألیف شده است و اینکه مفصل‌ترین کتاب در زمینه صحابه‌شناسی و سیره‌شناسی می‌باشد.

محتوای کتاب

در این کتاب اطلاعات فراوانی درباره حدود چهار هزار و دویست و پنجاه شخص که از آغاز اسلام تا دهه چهارم قرن سوم هجری قمری سهمی در **روایت حدیث** داشته‌اند آمده است. از این تعداد، ششصد نفر **زن** هستند و بقیه آنها **مرد** هستند. جلد اول و بیش از نصف جلد دوم آن به **پیامبر (صلی الله علیه و آله)** اختصاص دارد و سپس به **صحابه** و **تابعین** پرداخته است. این کتاب در هشت مجلد چاپ شده و جلد نهم آن به عنوان طبقه پنجم به آن افزوده شده است و سه مجلد به عنوان فهرست نیز بر آن ضمیمه شده است. البته در این کتاب شرح حال عده‌ای از روایان متأخر از **ابن سعد** نیز موجود است که نشانه تدوین کتاب توسط شاگردان ابن سعد می‌باشد. این سعد که یک سنی مذهب متعصب بوده است در بسیاری از موارد، در شرح حال شخصیت‌های **شیعه** و نقل وقایع مربوط به شیعه کینه‌ورزی خود به شیعیان را اظهار کرده است.

روش تألیف

- روش مولف در تالیف طبقات «حدیثی» بوده و حتی جزئی‌ترین مطالب را با نقل سند نکر کرده است. هر طبقه از این کتاب تقریباً یک دوره بیست ساله را در بر می‌گیرد.
- [1] بغدادی، محمد بن سعد، الطبقات الكبرى، تحقیق محمد بن عبدالقادر عطا، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۰ق، مقدمه محقق.
- [2] بغدادی، محمد بن سعد، الطبقات الكبرى، تحقیق محمد بن صامل السلمی، طائف، مكتبة الصديق، ۱۴۱۴ق، مقدمه محقق.
- [3] زرکلی، خیرالدین بن محمود، الاعلام، بیروت، دارالعلم للملایین، چ ۸، ۱۹۸۹م، ج ۱، ص ۱۳۶.
- [4] زرکلی، خیرالدین بن محمود، الاعلام، بیروت، دارالعلم للملایین، چ ۸، ۱۹۸۹م، ج ۶، ص ۳۱۱.
- [5] ابوسعید سمعانی، عبدالکریم بن محمد، الانساب، تحقیق عبدالرحمن بن یحیی المعلمی الیمانی، حیدرآبادی، مجلسی دائرة المعارف العثمانیة، ۱۳۸۲ق، ج ۱۱، ص ۶ و بعد.
- [6] ابوالفرج اصفهانی، علی بن حسین، الاغانی، بیروت، داراحیاء التراث العربی، ۱۴۱۵ق، ج ۱۲، ص ۵۱۲.

پانویس

۱. ↑ بغدادی، محمد بن سعد، الطبقات الكبرى، تحقیق محمد بن عبدالقادر عطا، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۰ق، مقدمه محقق.
۲. ↑ بغدادی، محمد بن سعد، الطبقات الكبرى، تحقیق محمد بن صامل السلمی، طائف، مكتبة الصديق، ۱۴۱۴ق، مقدمه محقق.
۳. ↑ زرکلی، خیرالدین بن محمود، الاعلام، بیروت، دارالعلم للملایین، چ ۸، ۱۹۸۹م، ج ۱، ص ۱۳۶.
۴. ↑ زرکلی، خیرالدین بن محمود، الاعلام، بیروت، دارالعلم للملایین، چ ۸، ۱۹۸۹م، ج ۶، ص ۳۱۱.
۵. ↑ ابوسعید سمعانی، عبدالکریم بن محمد، الانساب، تحقیق عبدالرحمن بن یحیی المعلمی الیمانی، حیدرآبادی، مجلسی دائرة المعارف العثمانیة، ۱۳۸۲ق، ج ۱۱، ص ۶ و بعد.
۶. ↑ ابوالفرج اصفهانی، علی بن حسین، الاغانی، بیروت، داراحیاء التراث العربی، ۱۴۱۵ق، ج ۱۲، ص ۵۱۲.

منبع

بایگانه اطلاع سانی دفتر آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی، برگرفته از مقاله «الطبقات الكبرى»، تاریخ بازیابی ۱۳۹۶/۳/۶.